

เทศน์เช้า วันที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๕๔๕

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากคต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

มันจะใกล้ปีใหม่เนาะ มันจะใกล้สิ้นปี จะสิ้นปีอยู่แล้ว ชีวิตเกิดมาต้องมีการศึกษาตลอด เราศึกษาเล่าเรียน เห็นไหม เราศึกษาชีวิตเราเพื่อให้ชีวิตนี้มันเข้าใจโลก แล้วอยู่กับโลกด้วยความ เป็นสุข แต่เราศึกษาจนวันตายเราก็ต้องศึกษาจนถึงวันตาย แล้วมันก็ไม่ประสบความสำเร็จตาม ความปรารถนา การศึกษานะ เด็กศึกษาเล่าเรียน เข้าโรงเรียนนี่แสนทุกข์แสนยากเลยนะ มันต้อง พยายามจะต้องพยายามจำ การศึกษาขึ้นมาเพื่อการจดจำมาจากตำรับตำรามันก็เป็นความทุกข์ ยาก เป็นความทุกข์ยาก แล้วประสบการณ์ชีวิตของเราก็เป็นความทุกข์ยากอีกอย่างหนึ่ง

ประสบการณ์ชีวิต เห็นไหม ในตำราบอกไว้อย่างหนึ่ง คนจบการศึกษามาประสบ ความสำเร็จในชีวิตหรือไม่ประสบความสำเร็จในชีวิตเป็นอีกเรื่องหนึ่ง เป็นอำนาจาสนาของแต่ละ บุคคล การสร้างสมาธิ ชีวิตนี้สร้างสมาธิต่างกัน ความสุขความพอใจของใจก็ต่างกัน ถ้าคนเรา ไม่ยึดมั่นถือมั่นจนเกินไป สิ่งใดเกิดขึ้นมา ประสบในชีวิตขึ้นมาเราพร้อมรับสิ่งนั้นได้

ชีวิตเป็นแบบนี้ นี่การเกิดการตาย เวียนเกิดเวียนตายไม่มีที่สิ้นสุด องค์สมเด็จพระ สัมมาสัมพุทธเจ้ารู้เรื่องนี้เพราะเรื่องปฐมยาม บุปเพนิวาสานุสติญาณ ญาณอดีตชาติ เวลาจิตมัน สงบขึ้นมาย้อนไปอดีตชาติ นี่เป็นเรื่องการย้อนกลับมาจากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า วิชา ๓ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะตรัสรู้ธรรมขึ้นมา ตรัสรู้เรื่องนี้ขึ้นมาก่อน เรื่อง บุปเพนิวาสานุสติญาณ ญาณเรื่องอดีตชาติต่างๆ แต่ละชาติที่เกิดมาๆ มันเป็นแบบนี้ แล้วมันก็ ทุกข์ยากประสาเราแบบนี้ นี่คือชีวิตเราเกิดมาในชีวิตแล้ว สิ้นปีไป ใกล้สิ้นปีเวลาก็หมดไป

ชีวิตของเราเหมือนกัน เราเกิดมาตั้งแต่เด็กจนเป็นผู้ใหญ่ขึ้นมา เราศึกษาชีวิตของเรา ขนาดไหน เราศึกษาตามตำรับตำรา ความรู้ต้องตามตำรับตำรา การศึกษามาทางโลกก็ต้อง ยินยอมอย่างนั้น วิชาการต้องออกมามีที่อ้างอิงได้ ตำรับตำราเป็นที่อ้างอิงได้ การศึกษาต้องอ้างอิง ได้ตามตำรับตำรา แต่มันก็เป็นวิชาชีพ วิชาทางโลกนี้ เห็นไหม วิชาที่เราศึกษามาเดี๋ยวมันก็ลืม

มันเป็นสัญญา พอสัญญาที่เราต้องไปรื้อค้นขึ้นมามันเป็นวิชาชีพ เป็นการศึกษา มาศึกษาทั้งชีวิต ก็ไม่หมด

ดูอย่างการศึกษาแต่ละแขนงๆ แต่ละสาขา สาขาหนึ่งๆ ศึกษาไปความรู้ก็ต่างกัน นักกฎหมายก็เก่งทางกฎหมาย นักวิชาการต่างๆ ก็เก่งไปตามวิชาการต่างๆ ที่ศึกษาเล่าเรียนมา มันก็เป็นสิ่งที่ศึกษามา มันศึกษาไม่จบสิ้นไง มันจบสิ้นไม่ได้ ความรู้ที่ออกจากคำรับตำราเป็นส่วนหนึ่ง ความรู้ที่ออกจากใจเป็นส่วนหนึ่ง ความรู้ที่ออกจากใจ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้ ความรู้ที่ออกจากใจ เราก็ยึดว่าความรู้ที่ออกจากใจนี้มันจะเป็นความถูกต้อง แต่เพราะความรู้ที่ออกจากใจ การประพฤติปฏิบัติมันถึงได้ไขว้ไขว่ หละหลวมกันไป ผิดพลาดกันไปตลอด เพราะนี่ความรู้ที่ออกจากใจ

ถ้าความรู้ที่ออกจากใจ เราเข้าใจว่าความรู้ที่ออกจากใจแล้วเราเป็นจริง เราก็ยึดความรู้ที่ออกจากใจ ความรู้ที่ออกจากใจมันยังแบ่งออกไปว่าความรู้ที่เป็นโลกียะ ความรู้ที่เป็นโลกุตระ ความรู้ที่เป็นโลกียะนี้เราศึกษาดำรามา เห็นไหม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมาก่อน ออกจากใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วก็วางธรรมคือศึกษามา จดจารึกมาเป็นคำรับตำรา

เราศึกษาดำรับตำรานั้นเป็นที่อ้างอิงถูกต้อง อ้างอิงถึงที่มาเลยว่ามาจากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสออกมาอย่างนี้ สอนมาเป็นอย่างนี้ เป็นความถูกต้องที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะตรัสรู้มา สอนมา นั่นแหละเป็นวิชาการ วิชาการเราก็ศึกษากันไป แต่วิชาการศึกษาไปเพื่อจะรู้ความจริง เราก็รู้ตามความรู้สึกของเรา เราอ่านเรารู้สึกขึ้นมา

มาภาวนาก็เหมือนกัน ถ้าลองเราก้าวหน้าขึ้นมา จิตสงบขึ้นไปมันจะเห็นนิมิตต่างๆ เห็นความรู้ต่างๆ เห็นไหม นี่ความรู้เกิดจากใจเหมือนกัน แล้วมันทำไมไม่เป็นตามความเป็นจริงล่ะ? ความรู้เกิดจากใจ นี่รู้เกิดจากใจคือรู้การชำระกิเลส นี่มันรู้เกิดจากใจมันก็ปล่อยวาง ความรู้ความเข้าใจมันก็ปล่อยวาง เพราะมันรู้

นี่เราศึกษา เราอ่านคำรับตำรา มีความซึ่งใจเรายังมีความสุขใจ เรายังขนพองได้ อ่านคำรับตำราไปนะ โอ้โฮ อย่างนี้หรือ? รู้อย่างนี้หรือ? พระพุทธเจ้าสอนอย่างนี้หรือ? เราไม่เคยศึกษาเลย เราจะขนพองสยองเกล้า มีความรู้สึกตื่นเต้นในหัวใจ เรามีความซาบซึ่งใจนะ มันก็มี

ความสุขใจพักหนึ่ง เดียวมันก็วนกลับไปอันเก่า เพราะกิเลสมันอยู่ที่หัวใจ เชื่อใจมันยังมีอยู่ เดียวมันก็แสดงตัวออกมา พอแสดงตัวออกมามันก็เป็นแบบนั้น

อันนี้ก็เหมือนกัน รู้ออกจากใจ ถ้ารู้ในวงของขันธุ์ รู้ในวงของสมมุติ รู้ในวงของโลกียะ มันก็เป็นความรู้ที่ว่ามันยังเชื่อไม่ได้ ความรู้ที่ออกจากใจต้องเป็นความรู้ที่ออกจากภาวณามยปัญญา ความรู้ที่ออกจากใจ การชำระกิเลส การสะสมกิเลส สะสมกิเลส เห็นไหม การปฏิบัติเรานี้สะสมกิเลส สะสมความรู้ใจ เวลาธรรมมันเกิด ที่ว่าธรรมมันเกิด เวลาภาวนาไปมันรู้ต่างๆ มันมีความรู้ต่างๆ นี่ธรรมมันเกิด พอเกิดแล้วเราก็อากรู้ พออยากรู้นี่ทำเป็นปีๆ เลยกี่ไม่ได้ความรู้แบบนี้อีก เพราะอะไร? เพราะเรามีความอยาก

นี่การปฏิบัติเพื่อยึดกิเลส เราไม่รู้จักว่าอันนี้เป็นกิเลส เราอยากได้ ตัณหาความทะยานอยากมันเป็นกิเลสโดยธรรมชาติของมัน มันเป็นความยึดมั่นถือมั่นโดยธรรมชาติของมัน นี่เป็นความรู้ที่ออกจากใจเหมือนกัน แต่ออกจากใจด้วยกิเลสหลอกใช้ กิเลสพาใช้ กิเลสในหัวใจพาใช้ ขึ้นมา เราถึงต้องทำความสงบเข้าไปให้ลึกกว่านั้น ลึกเข้าไปถึงความรู้ที่ว่ามันเป็นจิต

จิตนี้เป็นเอกัคคตารมณ์ จิตนี้เป็นหนึ่งเดียว ความสงบของใจเข้าไป ความประพฤติดิปฏิบัติของเราต้องการตรึงนี้ก่อน ต้องการบาทฐาน ศีล สมาธิ ปัญญา เรามีศีลขึ้นมา เรามีความปกติของใจ ใจก็ดวงแวงออกไปมันผิมนิกรรม ความคิดที่ผิมนั้นเราผิได้แล้ว ถ้าเราเกิดความคิดต่างๆ ที่มันคิดเบียดเบียนเขาเป็นความผิด นี่ศีลเกิดขึ้นแบบนั้น มีศีล มีสมาธิ สมาธิพยายามทำใจสงบของเราขึ้นมา นี่กำหนดพุทโธ กำหนดพุทโธ พุทธานุสติ ธัมมานุสติ สังฆานุสติ มรรคานุสติ

มีคนพูดมากเลยว่กำหนดมรรคานุสติแล้วจะมีความสดสังเวช มีความแบบว่าเฉา ไม่อยากทำ มันสดสังเวชมาก นี่มันเป็นสิ่งที่ดีมาก เราคิดกันต่างๆ คิดไปตามประสาเรา เราคิดว่าเราพอใจสิ่งใด เราแสวงหาสิ่งนั้น แล้วมันจะสมความปรารถนาไป ไม่เคยคิดถึงวันตายใจ พอคิดถึงวันตาย ถ้าตายแล้วสิ่งใดๆ ในโลกนี้ก็ต้องอยู่ในโลกนี้ นี่จิตมันก็ต้องไปตามอำนาจของจิตอันนั้น วิญญาณต้องไปตามอำนาจของวิญญาณ สิ่งที่ยึดมันกระทบกระทั่งไป

ถ้าเราระลึกถึงสิ่งนี้มันจะสดสังเวช มันจะปล่อยวางที่ว่าเราจะยึดถือสิ่งต่างๆ มันก็เท่านั้น โลกก็มีเท่านั้น เราจะเอาสิ่งใดๆ จะเกินกว่านี้ไปไม่ได้ มันจะถอยกลับมาด้วยความรู้สึกของเรา ถอยกลับมา ปล่อยวางสิ่งนั้น ไม่ให้สิ่งนั้นทำให้เราทุกข์ยากมากจนเกินไป ปรารถนาสิ่งใด แสวงหาสิ่งใด เราต้องแสวงหาที่เราทุกข์ยากมาก ทุกข์ยากให้มันพอใจกับเรา

นี่มรรณานุสติกำหนดตรงนี้ สิ่งนี้เป็นคำบริกรรม สิ่งทีบริกรรมขึ้นมาเพื่อจิตสงบเข้ามา จิตสงบเข้ามา สงบเข้ามาเพื่อความรู้ออกจากใจ ต้องรู้ออกจากใจตรงนี้ ตรงนี้เป็นสัมมาสมาธิแล้ว ยกขึ้นวิปัสสนา มันจะเข้าไปแยกแยะพิจารณากาย พิจารณาสัตว์ต่างๆ มันเป็นอีกชั้นหนึ่ง แต่เราทำเป็นชั้นปกติใจ เราทำเป็นชั้นว่าพอเราเริ่มทำความสงบเข้ามา เราเห็นสิ่งนี้เรารู้ว่ามันออกมาจากใจแล้ว นี่มันเป็นการที่เราบรรัดเกินไป เราประมาทในความเห็นของเราเกินไป เราประมาทกิเลสเกินไป กิเลสในหัวใจเรานี้มันเกิดจากใจ ความรู้วิชาการต่างๆ เกิดขึ้นมาเรายึดว่าเรารู้ๆ เดียวมันก็ลืมเราต้องไปเปิดตำรับตำราทบทวนตลอดเวลา ต้องทบทวนความรู้ที่นั่นตลอด

สังขารก็เหมือนกัน สัญญาก็เหมือนกัน มันปรุง มันแต่ง มันจำได้หมายรู้ เดียวมันก็เกิดดับๆ นี่เพราะมันเกิดดับ มันไม่สมุจเฉตปหาน เห็นไหม มันเกิดดับๆ เวลามันปล่อยวางมันก็ปล่อยวางตามประสาทของมัน มันปล่อยวางตามธรรมชาติของมัน เรายึดติดสิ่งใด อย่างเช่นคนเรามีความทุกข์ ทุกข์มากขนาดไหนก็แล้วแต่ เดียวนี้ความทุกข์หายไปไหน? เพราะมันปล่อยวางได้ชั่วครั้งชั่วคราว ทุกข์ถึงที่สุดแล้วมันก็จะปล่อยวางโดยธรรมชาติของมัน ถ้าทุกข์ขึ้นมาละ แล้วเราแก้ไขตามทันมัน มันก็จะปล่อยวางตามปัญญาแก้ไข ถ้าเป็นปัญญาแก้ไขมันจะเป็นประโยชน์ตรงนี้

นี่คือการฝึก การฝึกความเห็นของเรา การฝึกให้ความรู้ออกจากใจ ฝึกความรู้เห็นว่ามันยึดมัน มันทุกข์เพราะเหตุใด ถ้ามันทุกข์เพราะเหตุใด? ทุกข์เพราะสังขารไม่รู้แล้วปรุงแต่ง เรายึดสิ่งนั้น สภาวะสิ่งนั้นต้องให้เป็นความพอใจของเรา มันเป็นคนพอใจของเราไม่ได้ มันต้องเป็นไปตามประสาทโลกเขา โลกเป็นแบบนี้ สรรพสิ่งต้องแปรสภาพไปตลอด ชีวิตนี้มีการพลัดพรากเป็นที่สุด แต่ก่อนจะถึงที่สุดเราต้องพยายามศึกษาขึ้นมาเพื่อให้ความรู้ของเราเกิดขึ้น แล้วให้พยายามประพฤติปฏิบัติ

นี่มันยากมันยากตรงนี้ไง ยากตรงสุดมยปัญญาที่ว่าแสนยากแล้วนะ การศึกษาเล่าเรียนจะจบนักธรรมเอก จบเปรียญธรรมประโยคนี้แสนทุกข์แสนยาก ต้องท่องจำ ต้องพยายามศึกษาขึ้นมา เป็นการศึกษาจำตามตำราที่ว่าทุกข์ว่ายากแล้ว จินตมยปัญญาใคร่ครวญว่าเราจะทำหรือไม่ทำนั่นเป็นความทุกข์ยากอีก นี่ปริยัติ ปฏิบัติ การปฏิบัติมันปฏิบัติเพื่อจะใคร่ครวญความรู้จริงออกมาจากใจ ความรู้จากตำราแล้ววางไว้อย่างหนึ่ง โลกคิดอย่างนั้น

โลกกับธรรมไม่เหมือนกัน ความรู้ประสบการณ์ของธรรม ธรรมที่ออกมาจากใจ เพราะใจตัวนี้เป็นตัวขับเคลื่อน ตัวเกิด ตัวตาย นี่รถที่จะมาต่างๆ มันมาจากใคร? มาจากคนขับนะ รถนี้ไปไหนไม่ได้เลยถ้าไม่มีคนขับไปขับมัน ต่อไปคอมพิวเตอร์จะขับมันก็เป็นความคิดของเขา นี่รถมันจะเป็นไปได้ก็จะเป็นไป ร่างกายของเราเหมือนกัน ชีวิตของเราเหมือนกัน จะไปไหนได้เกิดจากความคิด เกิดจากหัวใจของเรา พลังงานตัวนี้มันมีความปรารถนา มีศรัทธาก็คืออยากจะไปทำบุญทำทาน

ถ้ามีความคิดอย่างโลกเขา ปีใหม่เที่ยวไปประสาโลกเขา โลกเขาเที่ยวไปนะสิ้นเปลืองทุกอย่าง อย่าง สิ้นเปลืองไปหมด ไปประสาโลกมันก็เป็นไปประสาของเขา นั่นนะมันขับเคลื่อนไปด้วยจิตตัวนี้ แล้วจิตตัวนี้มันขับเคลื่อนอยู่ภายใน ขับเคลื่อนจากความรู้ในขั้น ความรู้ในขั้นมันก็ยึดมันถือมัน นี่มันก็ขับเคลื่อนออกมา ยึดมันถือมันความเห็นของตัว ยึดมันถือมันความปรารถนาของตัว แล้วยึดมันถือมันความปรารถนาของตัวมันไม่มีอะไรมาขัดแย้งมันได้

นี่ภาวนามยปัญญาารู้ออกจากใจยังมันได้ นี่การใคร่ครวญฝึกฝนการปฏิบัติ คือฝึกฝนการปล่อยวางจากใจ ถ้าเราปล่อยวางอย่างนี้บ่อยๆ เข้า บ่อยๆ เข้า เห็นไหม ปล่อยวางเข้ามาจนเป็นเอกัคคตาธรรม จนกว่ามันจับใหม่ พอมันจับใหม่ อันนั้นแหละเป็นวิปัสสนา ถ้าเป็นวิปัสสนา นี่เห็นการทำงานของใจ ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ ฟังครูบาอาจารย์พูดแต่ละองค์

เวลาประพฤติปฏิบัติมันสนุกสนานมาก อาจารย์เจี๊ยะบอกว่า “มันมาก” เวลาวิปัสสนานี้มันจะมันมากเลย มันตรงไหน? มันตรงที่ว่าเดี๋ยวกิเลสมันก็นั่งบนหัวใจเราก็แพ้มัน พยายามสู้ขนาดไหนก็แพ้มัน ต้องกลับมาทำความเข้าใจ พอมีกำลังขึ้นไปมันเข้าไปต่อสู้ เหมือนกับงานทางโลกเลย เวลาสงครามธาตุสงครามขั้น ผู้ชนะตนเองทำสงครามกับความคิดของตัวเอง ทำสงครามขึ้นมา เวลาสงครามมันชนะขึ้นมา ธรรมได้นั่งในหัวใจจะมีความสุขมาก เพราะเห็นว่ามันเจริญแล้วเลื่อมๆ พอเป็นความสุขมากมันก็ต้องเลื่อมไปโดยธรรมชาติของ พอเลื่อมสภาพของมันก็พยายามรื้อคันขึ้นมาเพื่อทำสิ่งนี้อีก ทำสิ่งนี้ต่อสู้อย่างนี้ งานมันจะเกิดขึ้นอย่างนี้

มันต้องมึนงาน ถ้าไม่มึนงานขึ้นมาเรารู้จากใจ รู้จากธาตุจากขั้น รู้จากจินตนาการ รู้จากการปล่อยวางนิมิต อันนั้นมันจะรู้จากใจไม่ได้ รู้จากขั้นต่างหาก รู้จากสังขารขั้น รู้จากความรู้ ความแต่ง รู้จากอาการของใจ มันเป็นเรื่องของโลกเขา ถ้ารู้จากสภาวะของใจตามความเป็นจริง รู้จักวิปัสสนาเนื่องานเกิดขึ้น เห็นตามความเป็นจริงเลย แล้วจะเห็นว่า อ้อ นี่ก็มักจะเกิดขึ้นจากใจ

ของเรา งานของใจเป็นอย่างนี้ เหนื่อยมาก เวลาเหนื่อยนะ เวลาเหนื่อยก็เหนื่อยเพราะต้องกลับมา
พักทำความสงบเพื่อให้มีพลังงานขึ้นมา แล้วก็เข้าไปอย่างนั้น เข้าไปอย่างนั้น จนถึงที่สุดแล้ว
ความรู้จากใจ เห็นไหม อริยสัจ

ในมิลินทปัญหามหาถามพระอรหันต์ใจ

“พระอรหันต์หลงในอะไร?”

“หลงในสมมุติ”

สมมุติโลกที่พูดกันอยู่นี้หลง จำไม่ได้หรอก เรื่องสมมุติมันสมมุติ มันเปลี่ยนแปลงไป
ตลอด หลงในบัญญัติ บัญญัติที่ว่าสวคมนต์ บัญญัติในพระพุทธเจ้านี้หลง แต่ไม่หลงในอะไร?
ไม่หลงในอริยสัจใจ รู้ออกจากใจตรงนี้ไง สิ่งที่อยู่ออกจากใจมันปล่อยวางกิเลส มันจะขาดออกไป
จากใจ นี่มันจะเป็นเนื้อเดียวกับใจ เป็นสิ่งที่ป็นอริยสัจ เป็นความจริงของใจ สิ่งนี้จะไม่หลง หลง
ไม่ได้เลยเพราะมันเป็นอกุปปธรรม มันจะฝังไปกับใจ สิ่งนี้รู้มาจากใจ

รู้จากตำราเป็นอย่างหนึ่ง รู้จากใจเป็นอย่างหนึ่ง แต่รู้จากใจ ถ้าเราไม่รู้ออกจากความ
เป็นจริง มันก็รู้ออกมาจากสังขาร รู้ออกมาจากโลก แล้วมันก็ทำให้เราหลงกันไป ไขว้เขวกันไป
ไขว้เขวกันมาก ตามประสาว่ารู้จากใจๆ เพราะไม่มีใครพยายามตั้งใจ ดึงความเห็นของเรา
พยายามเข้าถึงจุดกลางของใจให้ได้ ดึงความเห็นของเราเข้าไปถึงใจของเรา มันเป็นสมบัติของ
บุคคลนั้นนะ ถ้าบุคคลนั้นเป็นตามความเป็นจริงจะมีความ...จากบุคคลนั้น

เวียนตายเวียนเกิดนี่เป็นเรื่องของอดีต เห็นสภาวะมันสดสังเวช สดสังเวชมันเป็นไป
อย่างนั้น แล้วมันแก้ไขไม่ได้มันจะเป็นสภาวะอย่างนั้นตลอดเลย ถึงที่สุดแล้วแก้ไขได้ สิ้นสุดกับ
ใจดวงนั้น นี่รู้ออกมาจากใจตามความเป็นจริง เอวัง